

Vaqif İSAQOĞLU

Səmədbirandacayarılsirədüdüvəd anakimiböyürəkşoferRasiminüstünəş ıgıdı, ammayumruğunuişəsalıbmədi, çünkiHidayətmüəllimonuqucaqlayibbir kənarəçəkdi, sonradaərkyanabildirdi:

- Özünüələal! Hirslibaşdaağılolmaz. Bir sözdü də, dedi və qurtardı getdi.

- Yox, qurtarıb-zad eləmədi. O gədə məni təhqir elədi, yeddi arxa dönənimə söydü. Bunu necə sinirmək olar?

- De görüm, səni nə vaxt söydü, nə vaxt təhqir elədi?

- O, mənə erməni dedi. Bundan böyük təhqir, bundan ağır söyüş ola bilərmə?

Hidayət müəllimi gülmək tutdu, amma qorxusundan gülmədi, çünki Səməd cin atına minmişdi, onu cin atından «düşürmək» bir az vaxt aparacaqdı. Həmin ovaxta kimi Maqadan Ənvər demişkən bu hökumət adamı ilə ehtiyatlı davranmaq lazım idi. Ona görə də ehtiyatı əldən vermək istəməirdi. Ehtiyatı əldən vermək istəmədiyinə görə də mülayim səslə:

- Sən heç darıxma. Şofer Rasimin dərşini özüm verəcəm, - dedi.

Səməd Hidayət müəllimin nə dedi-yini başa düşmədi. Key-key onun vaxtından əvvəl qırışmış üzünə, sonra da usta Əmirin yanında palçıq qarışdırmaqdan qabar bağlamış əllərinə baxdı. Hidayət müəllim Səmədi başa salmaq hayında deyildi, çünki yaxşı bilirdi ki, o, söz qanmazın biridi, nə desən də xeyri yoxdu, başa düşməyəcək.

- Axı sən daha məktəbdə işləmirsən. Ona necə dərş verəcəksən? Mənim başımı yozursan? - Daha bərk hirsəndi və hirsindən ağzi köpükləndi və sarıya çalan gözlərini yumub dirsəyi ilə ağzının köpüyünü sildi.

- Deməyim odu ki, özü gəlib səndən üzr istəyəcək. Bir də ki, şoferə baş qoşmaq sənə yaraşmaz. Bu boyda kəndin icra nümayəndəsisən. Camaat sənə nə deyər? Deməzmi ki, gör kimə qoşulub!

- Mən camaat-zad hərləmirəm. Bu kəndə də nifrət eləyirəm. - Səməd bu dəfə daha bərkədən bağırtdı. Sonra da səsinə içinə salıb susdu.

Səmədin mindiyi «cin atı» deyəsən sakitləşmək üzrəydi. Şofer Rasim dördyolayıcıdan uzaqlaşandan az sonra Səmədin gözünü tutan qan da çəkilib getdi. Bunu Hidayət müəllim də gördü və o dəqiqə də Səmədin qolunu buraxıb özündənrazı halda bir tərəfə çəkildi və əlini göyə qaldırıb heç kimin əşidə bilmədiyini təzədə do-daqltı mızıldandı: «Çox şükür, İlahi! Budavabaştutmadı. Yoxsa o, xalamoğlunun dərşinə saman təpdirəcəkdı. Kənd tökülüb gəlsəydi də heç kim qorxusundan onun ayağını tapdalayıb Rasimə qahmar çıxmayacaqdı. Əgər Rasimin əli təsadüfən onun əlinə dəy-səydi, dünya ələm bir-birinə dəyərdi». - Hidayət müəllim bu sözləri deyib ayaqlarını sürüyə-sürüyə evlərinə

yollandı. O, yolboyu Rasimin niyə birdən-birə o boyda icra nümayəndəsinə erməni deməsini fikirləşdi, amma nə qədər dağı arana, aranı dağa çəkib aparsa da ağına bir şey gəlmədi. Ağına bir şey gəlmədiyinə görə də bunu Rasimin özündən soruşmaq üçün axşamüstü onlara getməyə qərar verdi və bu qərarından özü də razı qaldı. «Bayaqdan bəri beynimi qurd kimi yeyirəm. Ha fikirləşirəm, ağıma bir şey gəlmir. Rasim də az aşın duzu deyil. O, «erməni» sözünü havayı işlətməzdi. Görünür, düz onluğa vura bilib. Yoxsa Səməd dəli kimi hoppanıb-düşməzdi. Yoncadan zəhərlənmiş inək kimi ağzından köpük daranmazdı». - Hidayət müəllim öz-özünə pıçıldayaraq yaşıl darvazanın qapısını açıb içəri girdi. O, yaşıl darvazanın qapısını açıb içəri girəndə özü demiş «qara pıspısa» arvadı bişirdiyi soyutma kartofu qırmızı güllü qazandan iri bir boşqaba boşaldırdı.

* * *

Rasim Hidayət müəllimin gəlişinin səbəbini göydə tutdu, ancaq özünü o yerə qoymadı. Gülrək «Xoş gəldin, xalaoğlu» deyərək sükanı fırlatmaqdan daş kimi bərkimiş sağ əlini ona sarı uzatdı və sonra da bir siqaret yandırır birini də Hidayət müəllimə uzatdı, bununla da söhbətə körpü salmaq üçün zəmin hazırlandı.

- Xalaoğlu, səndən bir söz soruşacam, ancaq mənə düzünü de.

- Mənim yalan dediyimi nə vaxt eşitmənsən? - Mızıldandı.

- Yox, eşitməmişəm. Amma bu gün eşitdiyim «erməni» sözündə bir həqiqət olub-olmadığını bilmək istəyirəm.

dım ki, gedib erməniyə güllə atsın. - Səməd piyan olsa da sözün düzünü deyirdi. Araq onun ürəyindəki gizlilərin birinin üstünü açıb gün işığı kimi üzə çıxarmışdı. Heç nə demədim. Üç barmaq Məhəri də götürüb evə gəldim. "Meyvəli»yə apardığımız kartofu alverçiyə verib elə həmin gün kəndə qayıtdıq. Bu gün onu görəndə nədənsə hirs beynimə vurdu. Ürəyim dözmədi və özüm də bilmədən ona «erməni» -dedim.

Hidayət müəllim siqareti kötüyünə kimi çəkib yerə tulladı. Sonra Rasim-dən ikinci siqareti alıb yandırdı və yavaşca başını tərptədi, bununla da xalaoğluna haqq qazandırmış oldu. Birdən-birə yadına nə düşdüsə də panamasını başından çıxarıb kəlləsinin ortasını qaşıya-qaşıya:

- Dayan, dayan! - deyib dərindən nəfəs aldı. - Görən bu məsələ ağıma niyə gəlməyib!

- Yəqin ağılın quruyub. - Rasim zarafat eləmək istədi, amma alınmadı.

-Yox, yox! Sən nə danışsın? Ağılım da, başım da yerindədi. Hə, hə indi yadıma düşdü. Xalaoğlu, gülləni düz hədəfə vurmusan. O köpəkoğlunun ana nənəsi erməni olub. Qonşu rayonda yaşayırdı. Sovet hökumətinin qılincının dalı da, qabağı da kəsən vaxtlarda partkom Alı bir qızı yanına salıb kəndə gətirmişdi. Onda mən beşinci sinifdə oxuyurdum. Babam deyirdi ki, partkom Alı o erməni qancığını özünə arvad eləyəndən sonra kənddə bin-bərəkət də, hörmət-izzət

(hekayə)

NİFRƏT

Rasim siqaretdən bir qullab alıb əvvəlcə göyə, sonra da Hidayət müəllimin qırışla örtülmüş üzünə baxıb dedi: - O Səməd ki, var ha Özü boyda bir qurd olub, kəndi içindən yeyir. Yetənə yetir, yetməyə bir daş atır. Kənddə üç dukan vardı. Rayondan tökülüşüb gəldilər. Qanunsuz fəaliyyətinə görə dukanların üçünü də bağladılar. Aradan on-on beş keçməmiş kəndə «Səməd Market» açıldı. Hökumətin hesabına su arteziani qazıldı. Suyun saatını beş manata satır. Nə bilim, vallah, hansının birini deyəsən! Hə, onu da deyim ki, bir oğlunu əsgərlikdən saxlatdırdı, guya astma xəstəsidir. O biri oğlu Almaniyada yaşayır. Müharibə başlayanda isə üçüncü oğlunu aparıb Gürcüstandan Türkiyəyə yola saldı.

- Axı, bunun mətləbə nə dəxli var? - Hidayət müəllimin səbri tükəndi.

- Yox, xalaoğlu bunun mətləbə çox dəxli var. Qoy deyim, sən də bil! - Rasim boğazını arıtlayıb qəzəblə yerə tütürdü və danışmağa başladı: - O günü üç barmaq Məhəri axtarırdım. «Meyvəli»yə kartof aparacaqdım. Dedilər ki, Səmədin çayxanasındadı. Getdim çayxanaya. Təzəcə içəri girmişdim ki, bir küncdə oturub balıq konservisi ilə araq içən Səmədi və bir də onunla üzbəüz əyləşən «afyor» Elxanı gördüm. Səməd məni görəndə kimi ayağa qalxıb dili topuq vura-vura nə desə yaxşıdı? - Hidayət müəllimin qırışla örtülmüş sir-sifətinə baxdı. - Nə dedi ki? - Marağ onu bürüdü. - Tez ol, de görüm! - Hövsələsi daraldı. Dedi ki, sənin gözünün ağı-qarası birçə oğlun döyüşməyə getdi, mən isə oğlumu istirahətələməsi üçün Antalyaya göndərdim. Dünya dağılsaydı da qoymaz-

də göyə çəkilməyə başladı. Səməd ona görə də süddən ona keçən erməniliyi ört-basdır eləmək üçün sənin üstünə şığıyıb.

- Axı mən ona sözgəlişi erməni dedim. - Üzünün ifadəsi dəyişdi. Dərindən nəfəs alıb yenidən onun qırışla örtülmüş üzünə baxdı.

Hidayət müəllim yenə də panamasını başından çıxarıb kəlləsinin ortasını ləzzətlə qaşdı və üzünü Rasimə tutaraq bildirdi:

- Bir az ehtiyatlı ol! İndi at izi itizinə qarışıb. Kiminlə yaxınlıq eləyirsən, qoltuğunun altından xaç çıxır. Səmədin nifrəti sərhəd bilmir. Nifrəti sərhəd bilməyən adam isə çox qorxuludur. O da üç oğlu kimi əsgər getməyib, amma müharibə başlayanda özünü hərbi komissar kimi apardı, harda yetim-yesir varıydı gətirib «povestka» verdi. Onun heç «attestati» da yoxdu.

- Onda niyə kənd icra nümayəndəsi işləyir?

Hidayət müəllimi gic bir gülmək tutdu, amma gülmədi, əksinə, hirsleşən kimi oldu. Gözlərini bərəldərək dedi: - Ayə, ay xalaoğlu, sən Marsdan gəlmisən, yoxsa Almaniyadan, Fransadan, nə bilim İngiltərədən... - Sözü-nün dalını gətirməyib «bir siqaret də ver, görüm» - dedi və müdrik qocalar kimi danışmağa başladı: - İndi kimin nə məqsədlə nəfəs

alib nəfəs verdiyi də bilinmir. Ehtiyatlı olmaq lazımdır. Bir də gördün ki, «Meyvəli»yə kartof apardığın yer-də səni ilişdirdilər...

- Əşi, belə şey olar? Mən İcra başçısı deyiləm, vəzifə adamı deyiləm, şofer babayam, mənimlə kimin nə işi var?

- Tülkü tülküyünü sübut eləyəndə qədər çəkib dərşini boğazından çıxarırlar. Bunu unutma. - Hidayət müəllim özünü çoxbilmiş kimi göstərərək dedi: «Bir siqaret də qulaq dibi ver görüm». Sonra da siqareti götürüb əvvəllər diyircəkli qələm gəzdirdiyi penceyinin döş cibinə qoyub taxta qapıya sarı yönəldi. Taxta qapı cırıldı-yıb açılarda Rasim onun arxasınca qaçıb nəşə demək istədi, amma yerindən tərpmədi.

Hidayət müəllim bir az getmişdi ki, Səmədin ağ rəngli «Prado»su onun yanında dayandı. O, başını çölə çıxarıb soruşdu:

- Ayə, ay Hidi, o gədəni görə bildinmi? Gəlib nə vaxt məndən üzr istəyəcək. Yoxsa onu dama qoyduracağam.

Hidayət müəllim onu çəpəki süzərək açıqla bir təzədə dilləndi:

- Qanacağın, mərifətin olsun! Sənə dərş demişəm. Müəllimin olmuşam. Hidi nədi? Adımı düzgün deyə bilmirsən? Səməd hırıldadı:

- Vallah, Hidisən ki, Hidisən. Qırx ildən çox müəllimlik elədin. Axırı nə oldu? Ondan-bundan siqaret dilənirsən. Yaxşı ki, o vaxtlar dədəmin sözü-nə baxdım, oxumadım, yoxsa, mən də bu ölkəninbir Hidisi olacaqdım.

Hidayət müəllim deməyə söz tapa bilmədi. Deməyə söz tapa bilmədiyinə

15 dekabr, 2022

